

Сергій Білівненко

Запоріжжя (Україна)

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ МУЗЕЇВ ПІД ВІДКРИТИМ НЕБОМ В КАНАДІ

Українські етнографічні музеї під відкритим небом представлені насамперед найбільшим музеєм «Село спадщини української культури» за сорок кілометрів на схід від Едмонта. В другу чергу це невеликі приватні музеї під відкритим небом, що знаходяться у приватній власності, розміщені на фермерських землях. Окремі споруди із української сільської архітектури в кінці ХХ століття – на початку ХХІ музеефікувалися поблизу Вінніпегу.

Найбільший за кордоном український скансен «Село спадщини української культури» займає площу 130 га. «Село» засновано у 1972 р. групою із п'яти чоловік, які утворили відповідне Товариство. Спочатку завданням музею було збереження матеріальних пам'яток української сільської діаспори, що зазнавали швидкої руйнації під впливом прогресу. Але Товариство не змогло утримувати такий скансен, тому прийняло єдине правильне рішення та у 1975 році частково продало, а частково подарувало свої території та майно провінційному уряду Альберти. Хронологічно в експозиціях представлено історію та побут українського населення Альберта від їх появи у провінції і до 60-х років ХХ століття.

Основним завданням працівників музею є показ «живої історії», тобто мистецька реконструкція повсякдення українців-селян Канади. Музейники-актори показують побутові замальовки із життя переселенців, одночасно турбуються про стан споруд. Обов'язковим є автентичне або реконструйоване вбрання кінця ХІХ – початку ХХ століття. В садибах присутній реманент відповідної епохи та навіть худоба, за якою доглядають (пораються) згідно стандартів 20-30 років ХХ століття.

© *Сергій Білівненко, 2016*

Скансен має на обліку більше тридцяти пам'яток народної архітектури українських поселенців у Канаді: житлові та господарські споруди, громадські приміщення.

Найбільш ранні споруди українців-переселенців представлені так званими бурдеями, – напівземлянками, що їх споруджували самотужки у перші місяці після оселення на отриманих від уряду Канади землях. Таке житло було тимчасовим, доволі вогким та непридатним для проживання великих родин (розділ «Новоприбулі емігранти»).

Майже всі переселенці були вихідцями з Галичини та Буковини. Вони заселяли терени центральної і східної частини провінції Альберта. Буковинці представлені садибою Грекулів, які емігрували із с. Топорівці Новоселицького району Чернівецької області.

Чільне місце в музею посідає житло Івана Пилипова, першого емігранта із Прикарпаття, який багато зробив для масового переїзду українців до Канади наприкінці ХІХ ст. В музеї знаходиться дім 1905 р., який був побудований вже за канадськими стандартами, але із українським колоритом, господар на той момент вже став заможним та міг собі таке дозволити. Інтер'єр будинку та меблі представлені ще більш пізнім часом – двадцятими роками ХХ століття. Поруч розміщений будинок Гавреляків з Буковини. Родина була заможною, тому на другому поверсі є 5 спальних кімнат на 11 членів сім'ї.

Громадські споруди представлені у розділі «Українсько-канадські фермери»: крамниця 1926 р. з околиці Лужан; Народний дім і православна церква Св. Миколая з околиці Києва (містечка у Канаді); школа 1910 р. з околиць Мусідори; греко-католицька церква св. Марії, збудована вихідцями з Тернопільщини.

Розділ «Містечко» експонує залізничну станцію Канадської північної залізниці, елеватор, готель, кузню, конюшню, промислову крамниця, столярну майстерню, склади для продажу вугілля та будівельних матеріалів.

Одним із значимих видів діяльності працівників «Села» було та є проведення польових експедицій зі збору усних джерел, які стають основою для подальшого вдосконалення експозицій.

Іншим значимим скансеном є музей просто неба української родини Шандро, теж біля Едмонтону. Даний комплекс нараховує 20 архітектурних об'єктів: житлові споруди різних часів, вітряк, церква, пошта, кухня, паром, яким перевозили людей через річку Саскачеван.

Загалом українські скансени в Канаді мають подвійну роль: з одного боку є осередками гуртування українців, підтримки національної самоідентифікації, з іншого, – знайомлять інше населення Канади із українською культурою, підтримують державну політику мультикультурності.

Список основних джерел та літератури:

1. Continuity and Change: The Cultural Life of Alberta's First Ukrainians / edited by Manoly R. Lupul. – Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, 1988.

2. <http://www.artsrn.ualberta.ca/heritagevillage/ukemenu.php>.

3. Білаш Радомир Б. Вирощування Євшан-зілля: село спадщини української культури, 1971–2000 рр. / Радомир Б. Білаш / Західноканадський збірник / Упор. Яр Славутич. – Едмонтон : НТШ, 2000. – Ч.4. – (Канадське наукове тов-во ім. Т. Шевченка; Т. XXXVII).

4. Білаш Р.Б. Євшан-зілля в Канаді : Село спадщини української культури, 1971–2007 рр. / Р. Білаш // Пам'ятки : археографічний щорічник. – К., 2007. – Т. 7.

5. Данилюк А. Українські скансени. Історія виникнення, експозиції, проблеми розвитку / А. Данилюк. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006.

6. Село спадщини української культури. – Альберта, Канада, 1989 (англ. та укр. мовами).